

بررسی عملکرد نظام پرداخت‌ها در کشور مالزی

دکتر مهشید شاهچرا*

۱. مقدمه

نظام پرداخت سازوکاری است که می‌تواند وجه را از حسابی در یک بانک به حسابی در بانک دیگر منتقل نماید و از این رو نقش نظام پرداخت در اقتصاد مانند رگ‌هایی است که پول را به بنگاه‌های مختلف اقتصادی می‌رساند. بنابراین راهبری و نظارت بر عملکرد صحیح، دقیق و بدون نقص نظام پرداخت در بخش پولی کشور، یکی از وظایف اصلی بانک‌های مرکزی در جهان امروز به شمار می‌رود. با توجه به مسایل، مشکلات و چالش‌های پیش‌روی شبکه بانکی کشور و لزوم حرکت آن به سوی تحول در راهبردها و شیوه‌های خدمت‌رسانی به مشتریان، تجدید ساختار تبادل اطلاعات بین بانکی، ضروری به نظر می‌رسد تا با ایجاد محوری در میان شبکه بانکی، موجبات ایجاد هماهنگی در حرکت بانک‌های کشور به سوی بانکداری مبتنی بر فناوری فراهم شود.

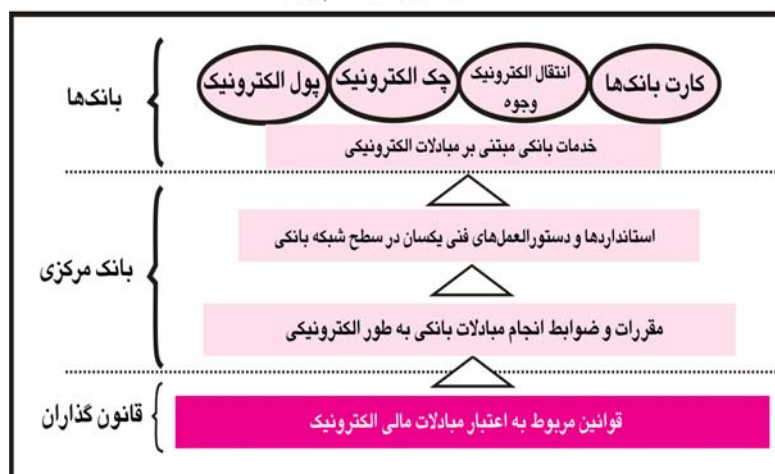
با توجه به ایجاد ارکان نظام جامع پرداخت‌ها در کشور و تهیه مقدمات پیاده‌سازی این نظام، استفاده از تجربیات سایر کشورها، خصوصاً کشورهای در حال توسعه با مختصات جمعیتی و اقتصادی ایران، می‌تواند در آشنایی بیشتر با اهداف و مخاطرات پیاده‌سازی این نظام راهگشا باشد. با توجه به این امر، در این مقاله نظام پرداخت کشور مالزی مورد بررسی قرار گرفته است. معیار انتخاب این کشور علاوه بر قرار داشتن آن در زمره کشورهای در حال توسعه و پیشرفت نسبی در نظام جامع پرداخت‌ها، شباهت مختصات جغرافیایی و جمعیتی و قابل قیاس بودن ابعاد کلی اقتصادی و درآمد سرانه با جمهوری اسلامی ایران بوده است. با این توصیف باید به این نکته نیز اشاره کرد که علیرغم شباهت‌های مذکور، این کشور دارای نظام پرداخت نسبت به پیشرفته‌ای بوده و در این زمینه گام‌های قابل توجهی برداشته است.

۲. نظام پرداخت

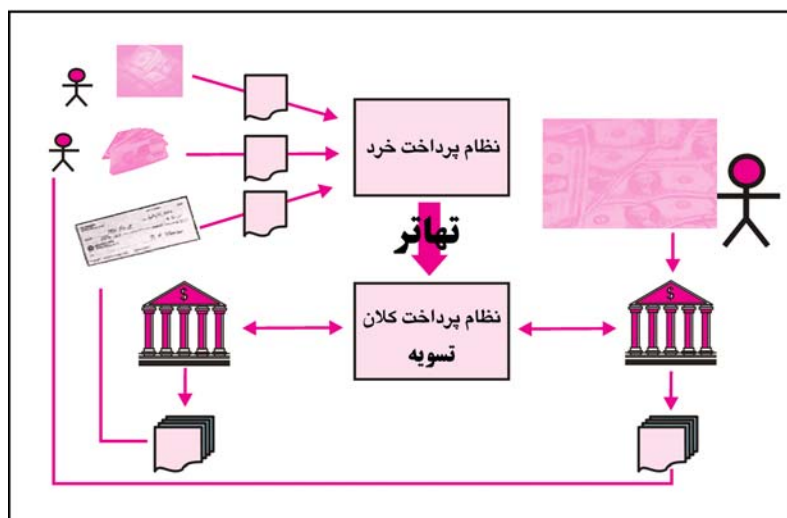
نظام پرداخت، تمامی پرداخت‌های بین بانکی را در ساختاری منسجم و به هم پیوسته در برمی‌گیرد. نظام پرداخت را می‌توان از دو بُعد مورد بررسی قرار داد: نظام پرداخت خرد و نظام پرداخت کلان. نظام پرداخت خرد شامل پرداخت‌های اشخاص به یکدیگر و نظام پرداخت کلان شامل پرداخت‌های بین بانک‌ها و بین شرکت‌ها و مؤسسات مختلف است. پرداخت‌های بین بانکی در نظام پرداخت‌های خرد در سیستم‌های متناظر تهاتر شده و در نظام پرداخت‌های کلان تسویه می‌شوند. نظام پرداخت کلان بستر تسویه برای نظام‌های پرداخت خرد به شمار می‌رود. نظام پرداخت کلان در هر کشور جزء زیرساخت‌های مالی آن کشور است که توسط متولی ثبات مالی راهبری و نظارت می‌شود. در نظام جامع پرداخت هر کشوری، کلیه تراکنش‌های پولی، اعم از خرد و کلان، از طریق نظام پرداخت کلان تبادل و تسویه می‌شوند.

شبکه تبادل اطلاعات بین بانکی با هدف یکپارچه کردن و به هم پیوستن سامانه‌های کارت تمامی بانک‌ها در هر کشور فعالیت می‌کند. تبادل اطلاعات بین بانکی دامنه وسیعی از تبادلات، از قبیل برداشت وجه نقد، خرید الکترونیکی، انتقال وجه، پرداخت قبوض و مانده‌گیری را در برمی‌گیرد. عضویت در تبادل اطلاعات بین بانکی تابع مقررات حاکم بر تبادل اطلاعات بین بانکی

ساختار مفهومی نظام پرداخت

پرداخت‌های بین بانکی: تهاتر و تسویه

است. تبادل اطلاعات بین بانکی در زمینه تسویه بین بانکی، رفع مغایرت‌ها، آمار عملکرد شبکه بانکی در زمینه کارت، خودپرداز، پایانه فروش و پایانه شعب از بخش آمار و داده‌های عملکرد قابل دسترسی می‌باشد.

۳. نظام پرداخت در کشور مالزی

۳-۱. روش‌های پرداخت در مالزی

انواع روش‌های پرداخت در مالزی به چهار دسته کلی تقسیم می‌گردد:

۳-۱-۱. پرداخت‌های نقدی: بانک مرکزی مالزی حق انحصاری چاپ و نشر اسکناس و مسکوک را دارد. بر اساس آمار منتشر شده از بانک مرکزی مالزی، درصد اسکناس و مسکوک در گردش طی ده سال متوالی همواره رو به کاهش بوده اما مقدار سرانه آن، با توجه به افزایش تولید ناخالص سرانه بیانگر اندکی افزایش می‌باشد.

پرداخت‌های نقدی در مالزی، همانند سایر کشورهای در حال توسعه، به عنوان عمده‌ترین روش پرداخت خرد مطرح بوده و در تمام تراکنش‌های تجاری و دولتی نظیر پرداخت عوارض، کرایه حمل و نقل، خرید مایحتاج روزانه و خریدهای دیگر کاربرد دارد. به نظر می‌رسد علی‌رغم معرفی ابزارهای پرداخت الکترونیک، همچنان پرداخت‌های نقدی به عنوان عمده‌ترین روش پرداخت در این کشور به شمار آید؛ با این حال پیش‌بینی می‌شود در میان مدت با رواج انتقال الکترونیکی و جوه از طریق بانکداری اینترنتی، حواله بین بانکی و کارت‌های هوشمند ملی، این ابزارها به تدریج جایگزین پرداخت‌های نقدی گردند.

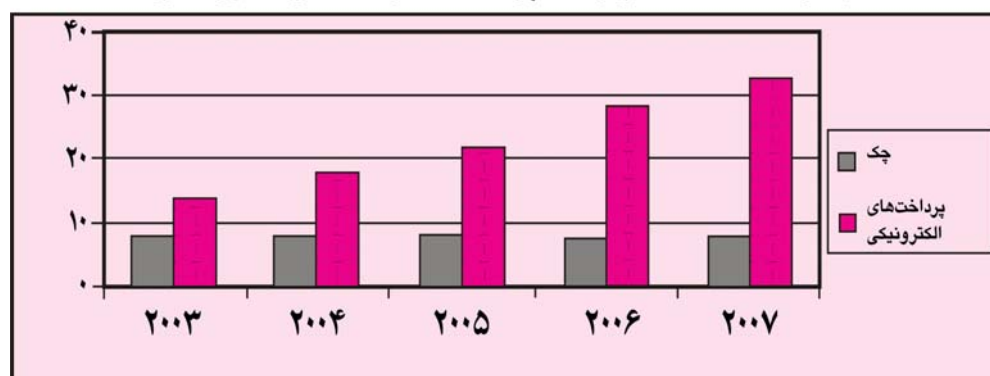
۳-۱-۲. پرداخت‌های غیرنقدی: حجم پرداخت‌های غیرنقدی به صورت سرانه از ۱۳/۸ به ۳۲/۵ درصد طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۷ افزایش داشته است. علاوه

بر پرداخت‌های نقدی، چک به عنوان عمده‌ترین وسیله پرداخت خرد در مالزی مطرح می‌باشد. چک‌ها در کشور مالزی توسط اتاق پایاپای که در زبان محلی اسپیک نامیده می‌شود و در سه منطقه عمده جنوبی، مرکزی و شمالی این کشور قرار دارند تهاتر می‌گردند. در سال‌های اخیر، جهت بهبود عملکرد چک، کاهش زمان پردازش چک به حداکثر دو روز کاری، از طریق ایجاد سیستم‌های تهاتر مبتنی بر تصویربرداری چک^۲ مدنظر قرار گرفته است. طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۷، تعداد چک‌های مورد استفاده به طور سرانه از ۷/۷ درصد به ۵/۷ درصد کاهش داشته است. البته این کاهش به علت وجود کانال‌های پرداخت دیگری است که در سیستم بانکداری مالزی وجود دارد. با این حال هنوز در سیستم بانکداری مالزی حجم بالایی از پرداخت‌های غیرنقدی در سال ۲۰۰۷ مربوط به استفاده از چک‌ها بوده است. بدهکاری مستقیم و انتقال اعتبار نیز یکی دیگر از روش‌های پرداخت غیرنقدی در این کشور است. بدهکاری مستقیم برای پرداخت‌های مکرر نظیر پرداخت قبوض، حق بیمه‌ها و بازپرداخت وام‌ها کاربرد دارند و عمدتاً ارقام هر یک از این تراکنش‌ها اندک می‌باشد. انتقال اعتبار نیز بیشتر در میان مؤسسات تجاری و نهادهای دولتی و جهت انجام پرداخت‌های مستمر نظیر حقوق و دستمزد کاربرد دارد.

خودپردازها از طریق سیستم الکترونیکی پرداخت در مالزی تحت عنوان میس^۳ به یکدیگر متصل می‌باشند. کلیه بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری در مالزی نیز عضو میس بوده و در سال ۲۰۰۰ تعداد

بانک‌های مالزی انواع خدمات بانکداری الکترونیک - نظیر تلفن‌بانک، بانکداری از طریق کامپیوتر شخصی و تلفن همراه و بانکداری خانگی - را ارائه می‌دهند

نمودار (۱) مقایسه ابزارهای پرداخت غیرنقدی در کشور مالزی

کل کارت‌های صادره که در این شبکه استفاده می‌شدند بالغ بر ۹/۳ میلیون عدد بوده است. در مالزی دستگاه‌های خودپرداز علاوه بر امکان برداشت نقدی از حساب، امکانات دیگری را نیز، نظیر پرداخت قبوض و انتقال وجوه بین حساب‌ها فراهم می‌سازند.

۳-۱-۳. کارت‌های پرداخت: کارت‌های پرداخت در مالزی به سه دسته کارت‌های اعتباری، پول الکترونیک و کارت‌های بدهی تقسیم می‌شوند.

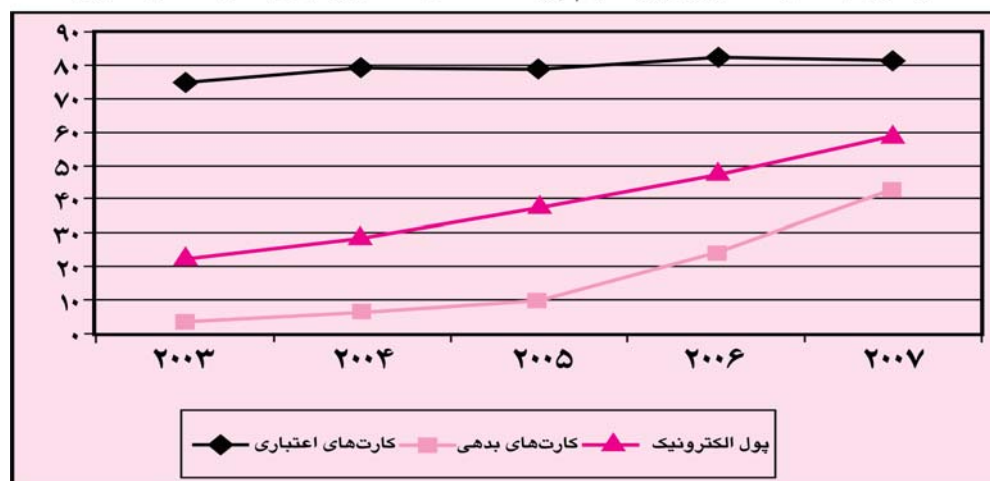
کارت‌های اعتباری رایج‌ترین ابزار پرداخت در مالزی به‌شمار آمده و استفاده از آن در سال‌های اخیر رو به گسترش بوده است. صدور کارت اعتباری تنها از طریق مؤسسات دارای مجوز از بانک مرکزی مالزی قابل انجام می‌باشد. ارزش پرداخت‌های کارت‌های اعتباری به‌طور سرانه از ۱۱۵۹ به ۲۰۴۷ واحد پولی و حجم این پرداخت‌ها از ۵/۸ به ۸/۷ درصد در طول سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۷ افزایش داشته است.

استفاده از کارت‌های بدهی نیز در سال‌های گذشته رو به افزایش بوده است، هر چند میزان آن در مقایسه با کارت‌های اعتباری چندان قابل توجه نیست. حجم مبادلات انجام شده از کارت‌های بدهی به‌طور سرانه از ۳/۵ درصد به ۴۲/۹ درصد افزایش نشان داده است.

پول الکترونیک نیز در مالزی با کارت‌های تلفن در اواخر دهه ۱۹۸۰ معرفی گردید. در سال ۱۹۹۷ سیستم

عملیات عمده SFTS
 عبارتند از برداشت نقد از حساب بانک‌ها نزد بانک مرکزی، تنظیم حساب‌های سپرده قانونی بانک‌ها نزد بانک مرکزی، تسویه حساب‌های فیما بین، تسویه عملیات بازار پول، تسویه ارز محلی مبادلات ارزی و تراکنش‌های عمده دولتی

نمودار (۲) مقایسه ارزش و حجم پرداخت‌های الکترونیکی سرانه در مالزی

مپس استاندارد را جهت ایجاد کارت دارای ارزش ذخیره شده مبتنی بر تکنولوژی کارت های هوشمند به نام صندوق مپس برای شبکه بانکی مالزی تدوین نمود. حجم استفاده از پول های الکترونیکی طی سال های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۷، به طور سرانه از ۷/۶ به ۲۲/۳ درصد افزایش یافته است.

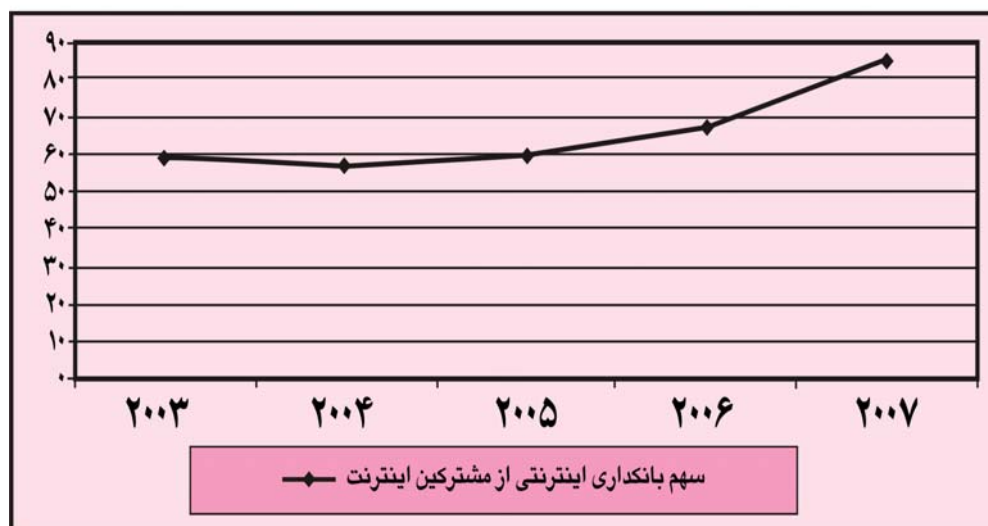
بانک های مالزی انواع خدمات بانکداری الکترونیک - نظیر تلفن بانک، بانکداری از طریق کامپیوتر شخصی و تلفن همراه و بانکداری خانگی - را ارائه می دهند، با این حال سطح و عمق این خدمات بر اساس راهبرد تجاری هر بانک متفاوت است. عملیات بانکداری به وسیله تلفن همراه به تدریج در حال رشد است و در سال ۲۰۰۷ حجم مبادلات از این روش به طور سرانه ۰/۳ واحد پولی بوده است. پرداخت های اینترنتی نظیر پرداخت قبوض، هزینه خدمات و بهای خرید کالا از طریق اینترنت و به واسطه کارت های اعتباری و بدهکاری مستقیم نیز در سال های اخیر رواج یافته است. اداره پست مالزی جهت حواله سریع، ارزان و قابل اطمینان و جوه، خدماتی نظیر حواله داخلی پول،^۴ حواله سریع پول،^۵ حواله بین المللی پول،^۶ و حواله پستی^۷ را در کنار شبکه بانکی ارائه می دهد.

از اول ژوئن ۲۰۰۰، بانک های داخلی مالزی اجازه یافته اند کلیه خدمات مجاز بانکداری اینترنتی را مطابق با دستورالعمل بانک مرکزی به مشتریان خود ارائه دهند. خدمات بانکداری اینترنتی به طور خلاصه عبارتند از: مانده گیری حساب، دریافت ریز تراکنش ها، انتقال وجوه از حسابی به حساب دیگر، تسهیلات پرداخت و درخواست دسته چک. در حال حاضر سه گونه خدمت بانکداری اینترنتی تحت عناوین اطلاعاتی، ارتباطی و تراکنشی در مالزی وجود دارد. جهت انتظام امور مربوط به بانکداری اینترنتی، بانک مرکزی مالزی در سال ۲۰۰۰ دستورالعمل جامعی شامل: الزامات امنیتی، مسئولیت مدیریت عالی و تعریف روشن ارائه خدمات به شبکه بانکی ابلاغ نموده است.

رشد بانکداری الکترونیکی در مالزی در نمودار شماره (۳) نشان داده شده است. میزان و حجم مبادلات به طور سرانه از ۴۰۳ به ۲۰۴۷ واحد پول و از ۰/۳ به ۱/۵ درصد طی سال های ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۷ افزایش داشته است.

مطابق با قانون، نظارت بر نظام های پرداخت توسط بانک مرکزی مالزی نه تنها شبکه بانکی را در بر می گیرد، بلکه تمام ابزارهای پرداختی، که سایر مؤسسات غیر بانکی و غیر اعتباری منتشر می نمایند نیز مشمول نظارت آن قرار می گیرند.

نمودار (۳) درصد رشد بانکداری اینترنتی در کشور مالزی

۲-۳. نظام‌های تسویه بین بانکی

در مالزی دو نظام عمده تسویه بین بانکی وجود دارد: رنتاس^۱ برای پرداخت‌های عمده و تسویه اوراق بهادار غیرکاغذی اسپیک جهت تهاتر و تسویه چک‌های بین بانکی، که هر دو توسط بانک مرکزی مالزی راهبری می‌گردند.

سیستم رنتاس در سال ۱۹۹۹ توسط بانک مرکزی مالزی و با هدف کاهش ریسک تسویه بین بانکی و با توجه به افزایش حجم مبادلات اقتصادی عملیاتی گردید. پیش از عملیاتی شدن این سیستم، تسویه بین بانکی بر اساس تهاتر تراکنش‌های روزانه و تسویه پایان روز تحت عنوان سیدز^۲ صورت می‌پذیرفت.

این سیستم بر اساس موضع اکثر کشورهای جهان و با توجه به اصول نظام‌های پرداخت مهم از دیدگاه سیستماتیک کمیته بال اتخاذ گردیده است. سیستم مذکور توسط اداره نظام‌های پرداخت بانک مرکزی مالزی مدیریت شده و نظارت بر نظام‌های پرداخت کشور نیز توسط همان اداره صورت می‌پذیرد. تمام مؤسسات مالی مجاز، بانک‌های اسلامی و تمامی بانک‌های دارای مجوز از بانک مرکزی مالزی می‌توانند به عضویت این سیستم (SSTS)^۳ درآیند.

دو گونه عمده از تراکنش‌ها توسط رنتاس پشتیبانی می‌گردند که عبارتند از: (SSTS) و (IFTS)^{۱۱}. عملیات (IFTS) شامل پردازش و تسویه تراکنش‌های میان بانکی و بانک مرکزی و همچنین تراکنش‌های بین بانکی بامبالغ کلان رینگیت (واحد پول مالزی) می‌گردند. عملیات عمده (IFTS) عبارتند از: برداشت نقد از حساب بانک‌ها نزد بانک مرکزی، تنظیم حساب‌های سپرده قانونی بانک‌ها نزد بانک مرکزی، تسویه حساب‌های فیما بین، تسویه عملیات بازار پول، تسویه ارز محلی مبادلات ارزی و تراکنش‌های عمده دولتی.

از سوی دیگر عملیات (S S T S) شامل پردازش و تسویه اوراق بهادار غیرکاغذی (شامل اوراق قرضه دولتی، اوراق بانک مرکزی و اوراق بدهی بخش خصوصی) و بر اساس منطق تحویل در مقابل پرداخت^{۱۲} می‌باشد. در رنتاس هیچ‌گونه کف و سقفی برای حجم تراکنش‌های صورت پذیرفته میان اعضا پیش بینی نشده است. با این حال انجام تراکنش برای شخص ثالث (به غیر از دولت) توسط یکی از اعضا در این سیستم دارای کف ۱۳/۱۵۸ دلار است. انواع حساب‌ها در رنتاس حساب‌های عادی بانکی، حساب بانک‌های اسلامی، حساب سپرده قانونی و حساب فیما بین بانکی می‌باشند.

۱-۲-۳. سیستم تهاتر و تسویه چک اسپیک

در حال حاضر دو نوع سیستم تهاتر چک‌های بین بانکی در مالزی وجود دارد که عبارتند از دستی و الکترونیکی که مورد آخر تحت عنوان اسپیک شناخته می‌شود. سیستم مذکور در سال ۱۹۹۷ عملیاتی شده و در سال ۲۰۰۷ بیش از ۹۷٪ کلیه چک‌های تهاتر شده در مالزی را پوشش داده است. ایجاد مرکز اسپیک بخشی از تلاش بانک مرکزی مالزی در جهت کاهش زمان واریز مبالغ چک‌های بین بانکی تلقی می‌گردد که باعث شده زمان واریزی در هر منطقه کاهش یابد. در حال حاضر این سیستم در سه منطقه جنوبی، مرکزی و شمالی راهبری گردیده است. سیستم مزبور ترکیبی از سیستم خودکار تهاتر چک و سیستم تصویربرداری چک است که جهت تأیید امضای آن در شعبه مربوط تعبیه شده. شیوه کار در این سیستم به این صورت است که اطلاعات مربوط به هر چک خوانده شده و نتیجه به همراه تصویر چک (جهت کنترل امضا) روی لوح فشرده به بانک ذی ربط فرستاده می‌شود. این سیستم باعث شده است تا بانک‌های تجاری با آسودگی بیشتری نسبت به دسته‌بندی و کنترل چک‌ها اقدام نموده و فارغ از مشکلات کار با لاشه چک‌ها به انجام عملیات مربوط بپردازند.

سیستم اسپیک همانند رنتاس توسط بانک مرکزی مالزی ایجاد و راهبری شده و تحت مالکیت آن نهاد می باشد. کلیه بانک های تجاری دارای حق افتتاح حساب جاری می توانند به عضویت این سیستم در آیند. علاوه بر چک های عادی، سیستم اسپیک سایر ابزارهای مورد تها تر نظیر فیش ها و حواله ها را نیز در بر می گیرد.

بانک مرکزی مالزی جهت حصول اطمینان از عملکرد دقیق و بی وقفه سیستم اسپیک به طور موازی سیستم پشتیبان را در کنار سیستم اصلی راهبری می کند.

در این سیستم، حواله بین بانکی^{۱۳} نیز در اکتبر ۲۰۰۰، جهت ایجاد امکان حواله از حساب مشتری در یک بانک به حساب مشتری دیگر در بانک دیگر در کوتاه ترین زمان ممکن ایجاد گردید. این سیستم اساساً یک سیستم انتقال الکترونیکی و جوه بین بانکی تلقی می گردد و هدف اصلی آن رتق و فتق امور مربوط به حواله های با مبالغ اندک و تعداد بسیار زیاد می باشد؛ با این وجود در نحوه عملیات آن محدودیت مبلغی در نظر گرفته نشده است. کاربرد عینی این سیستم در باز پرداخت اقساط وام ها، حق بیمه ها، حقوق و دستمزد، مالیات سرانه و سایر پرداخت های از طریق باجه می باشد. ابتدا تنها بانک های داخلی مجاز به عضویت در این سیستم بودند، اما از اواسط سال ۲۰۰۲ عضویت شعب بانک های خارجی نیز در نظر گرفته شده است. در اکتبر ۲۰۰۱ بیش از ۱۰۰ هزار تراکنش با مجموع مبلغ ۲۳۲ میلیون دلار توسط این سیستم راهبری گردیده است.

۳-۳. نظام های تسویه اوراق بهادار

بازار سرمایه در مالزی شامل اوراق بهادار دولتی، بازار سهام، بازار اوراق قرضه خصوصی و بازار اوراق مشتقه می باشد و بر این اساس انواع سیستم های تسویه برای این ابزارها وجود دارند. با توجه به اینکه انجام معاملات در بازارهای ثانویه سهام و اوراق قرضه ثبت شده در بورس اوراق بهادار مالزی در همان نهاد و بدون ارتباط با سیستم های بانک مرکزی مالزی صورت می پذیرند، در این بخش تنها سیستم معاملات اوراق بهادار ثبت شده توسط بانک مرکزی مالزی مورد بحث قرار می گیرند.

۳-۳-۱. سیستم معاملات اوراق بهادار غیر کاغذی (SSTS)

این سیستم بخشی از سیستم رنتاس به شمار آمده و اساساً به صورت دفتر ثبت بر خط^{۱۴} تراکنش های اوراق بهادار عمل می کند.

حوزه عمل این سیستم اوراق بهادار دولتی، اسناد خزانه، اوراق قرضه بخش خصوصی که در بورس اوراق بهادار ثبت نشده اند و گواهی های بدهی و سپرده بانک مرکزی مالزی را در بر گرفته و به صورت «تحویل در مقابل پرداخت (DVP)» عمل می کند.

اصول اساسی رنتاس که توسط بانک مرکزی مالزی تعیین می شود بر عملیات (SSTS) حاکم است. سیستم مذکور تمامی عملیات مربوط به انتشار، درج، نگهداری، ثبت، انتقال و تسویه اوراق بهادار را بر عهده داشته و به دارندگان اوراق مذکور امکان می دهد اوراق بهادار را به صورت کاغذی مورد معامله قرار دهند. اوراق بهادار به صورت گواهی های اصلی^{۱۵} منتشر شده و توسط صادرکننده (شامل دولت و بخش خصوصی) و از طریق بانک مرکزی مالزی به عنوان «خزانه مجاز» در سیستم درج می گردند. بانک مرکزی مالزی تنها میزان دارای اوراق بهادار اعضای اصلی (SSTS) را ثبت کرده و ثبت جزئیات مربوط به مالکیت اوراق بهادار (متعلق به مشتریان حقیقی و حقوقی غیر عضو) در حوزه مسئولیت عضو مستقیم سیستم مزبور می باشد.

کارگزاران اوراق بهادار از طریق اتصال سیستم های کامپیوتری آنها به سیستم کامپیوتری مرکزی بانک مرکزی مالزی به (SSTS) متصل می گردند. شروع یک تراکنش همواره به این صورت است که

کارگزار عضو در سیستم درخواست فروشنندگان تحت پوشش خود را تحت شرایط معین شده به کارگزار خریدار معرفی می‌کند. سپس خریدار می‌تواند مطابق با شرایط تعیین شده نسبت به قبول یا اصلاح آنها از طریق سیستم اقدام نموده و یا به هیچ یک از این درخواست‌های فروش پاسخ ندهد. در نهایت انجام معامله تنها با قبول شرایط فروشنده توسط خریدار صورت خواهد پذیرفت. بر این اساس نحوه عمل در سیستم به گونه‌ای است که یک تراکنش توسط فروشنده آغاز شده و توسط خریدار نهایی می‌شود. پس از نهایی شدن توافق میان فروشنده و خریدار، انجام معامله قطعی تلقی شده و به صورت یک تراکنش «تحویل در مقابل پرداخت» به سیستم رنتاس ارسال می‌گردد تا تسویه نهایی در آن صورت پذیرد.

چنانچه در طول عملیات خطایی رخ دهد و یا به دلایلی تسویه توسط رنتاس صورت نپذیرد، توافق معامله همچنان معتبر تلقی می‌گردد مگر آنکه طرفین بر ابطال آن توافق مجدد نمایند.

۴. نقش بانک مرکزی در نظام پرداخت مالزی

در مالزی، بانک مرکزی مسئول انتظام، تدوین مقررات و نظارت بر عملیات بانکی است. از این رو بانک مرکزی نقش اساسی را در توسعه و ارائه خدمات با کیفیت، تهاتر، تسویه و پرداخت از طریق ایجاد بسترهای نظام‌های پرداخت عمده^۶ بر عهده دارد. بانک مرکزی در نظام‌های پرداخت مالزی با ایجاد و راهبری حساب‌های تسویه و نظام‌های پرداخت می‌تواند تأثیر مهمی بر عملیات بانکی این کشور داشته باشد.

بانک مرکزی مالزی سیستم‌های اسپیک و رنتاس را تحت مالکیت و عملیات خود دارد. اعضا موظفند جهت استفاده از خدمات این سیستم‌ها حساب‌های تسویه را نزد این بانک افتتاح نمایند. بر این اساس کلیه پرداخت‌های بین بانکی از طریق کارت‌های اعتباری و بدهی، شبکه‌های خودپرداز، حواله‌های بین بانکی و تسویه اوراق بهادار در بازارهای ثانویه از طریق این حساب‌ها صورت می‌پذیرند. بانک مرکزی مالزی معامله و تسویه کلیه اوراق بهادار غیر کاغذی ثبت نشده در بورس اوراق بهادار این کشور را بر عهده دارد. با این حال شایان ذکر است که معاملات مربوط به سایر اوراق بهادار نظیر سهام شرکت‌ها و اوراق قرضه ثبت شده در بورس اوراق بهادار توسط نهادهای دیگر و بدون دخالت بانک مرکزی مالزی صورت می‌گیرد.

بانک مرکزی مالزی وظیفه نظارتی خود را به عنوان مسئول انتظام، تدوین مقررات و ناظر بر شبکه بانکی به نظام‌های پرداخت نیز تسری می‌دهد. نظارت بانک مرکزی بر نظام‌های پرداخت جهت حصول اطمینان از قابلیت اعتماد و کارایی این سیستم‌ها، در پایداری و ثبات نظام مالی کشور نقش اساسی را بر عهده دارد و علاوه بر آن مسیر مناسبی را جهت اعمال سیاست‌های پولی و بررسی دقیق نحوه اثر آن بر اقتصاد ملی ایجاد می‌نماید.

مطابق با قانون، نظارت بر نظام‌های پرداخت توسط بانک مرکزی مالزی نه تنها شبکه بانکی را در بر می‌گیرد، بلکه تمام ابزارهای پرداختی که سایر مؤسسات غیر بانکی و غیر اعتباری منتشر می‌نمایند نیز مشمول نظارت آن قرار می‌گیرند. بر این اساس در قوانین مالزی تصریح شده است که تمامی امور مربوط به عملیات اعتباری (حتی از محل سرمایه مؤسسات) و انتقال الکترونیکی و جوه به هر شکل ممکن و در هر مؤسسه‌ای می‌باید با اجازه قبلی بانک مرکزی مالزی صورت پذیرد.

بانک مرکزی مالزی جهت ارتقای کارایی نظام‌های پرداخت، تعریف و مشارکت در پروژه ملی کارت‌های هوشمند چند منظوره در مالزی، تعریف و ایجاد مدل تبادل مالی بر روی اینترنت به صورت مؤسسه به مؤسسه، تشکیل شورای مشاوره پرداخت‌های ملی که اعضای این گروه از رؤسای ادارات

مختلف و مرتبط بانک مرکزی تشکیل می‌گردد. رانیز به عهده دارد. اعضای شورای مذکور نیز شامل نمایندگان نهادهای عمده دولتی، کمیسیون اوراق بهادار مالزی، کانون بانک‌های مالزی، کانون شرکت‌های بیمه مالزی، نماینده بانک مرکزی ژاپن و نماینده بانک مرکزی هنگ‌کنگ بوده و نقش اساسی را در ارائه نظرات مشورتی به بانک مرکزی مالزی ایفا می‌کند.

پانوشت:

* عضو هیئت علمی پژوهشکده پولی و بانکی، بانک مرکزی ج.ا.ا.

- 1- SPICK (sistem penjelasan imej cek kebangsaan) (National Cheque Image Clearing System)
- 2- Check Imaging.
- 3- Malaysian Electronic Payment System (MEPS).
- 4- Domestic Money Order.
- 5- Express Money Order.
- 6- International Money Order.
- 7- Postal Order.
- 8- Real Time Electronic Transfer of Funds and Securities (RENTAS).
- 9- Sistem Pemindahan Elektronik Untuk Dana Dan Sekuriti.
- 10- Scrip less Securities Trading System (SSTS).
- 11- Interbank Funds Transfer System (IFTS).
- 12- Delivery Versus Payment (DvP).
- 13- Inter Bank Giro (IBG).
- 14- on line.
- 15- Master Certificate.
- 16- Systemically Important Payment Systems.

منابع و مأخذ

- فارسی:

۱- حکیمی، ناصر. (۱۳۸۳). گزارش خلاصه عملکرد نظام‌های پرداخت در کشورهای منتخب (مالزی). تهران: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، اداره نظام پرداخت‌ها.

- انگلیسی:

- 1- Basir A, A. (2009). Payment Systems in Malaysia: Recent Developments and Issues. *Asian Development Bank Institute working paper*, 151.
- 2- Bank Negara Malaysia. (2000a). *Annual Report*. From, <http://www.bnm.gov.my/Index>.
- 3- Bank for International Settlements (BIS). (2006). *General Guidance for National Payment System Development*. Basel, Switzerland: BIS.
- 4- Merican, L. (2005). Globalisation and the Operation of *Monetary Policy in Malaysia*. Bank for International Settlements Working Paper, 23.
- 5- Mohammad, A. (2008). The Development of E-Payments and Challenges in Malaysia. In *The Development of E-payments and Challenges for Central Banks in The SEACEN Countries*, from: www.seacn.org/publications/content/2008/rp72/intro.pdf
- 6- Ooi, S. K. (2008). The Monetary Transmission Mechanism in Malaysia: Current Developments and Issues. *Bank for International Settlements Working Paper*, 35.